

УДК 65.012.34(075.8)

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-3\(57\)-736-749](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-3(57)-736-749)

Графська Орислава Іванівна доктор економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, тел.: (032) 255-32-01; тел/факс: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0002-8134-3771>

Холявка Володимир Зеновійович кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту, Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського, м. Львів, тел.: (032) 255-32-01; тел/факс: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0003-0045-0020>

Дудюк Володимир Степанович кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту, Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського, м. Львів, тел.: (032) 255-32-01; тел/факс: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0003-4649-4280>

Сиванич Андрій Володимирович аспірант кафедри туризму, Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського, м. Львів, тел.: (032) 255-32-01; тел/факс: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0002-1025-3250>

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЗА 2025 РІК У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Бюджетна система України є основою для функціонування країни та її ринкової економіки. Але вже понад десять років бюджетну систему України безперервно супроводжують явища нестабільності та постійне реформування, зумовлені неефективністю державних видатків, хронічним бюджетним дефіцитом, значним обсягом державного боргу та недосконалістю міжбюджетних відносин. Більшість реформ, які були проведені в бюджетній системі України, вивели бюджетні відносини в Україні на якісно новий рівень, який забезпечив ефективність та досконалість. На жаль, у період всесвітньої пандемії Covid-19 та з початком повномасштабної війни ці досягнення були значною мірою знівельовані. При формуванні бюджету на поточний рік, враховуючи вищезазначені кризові явища, відбулися зміни пріоритетів бюджетної політики, що призвело до повної або часткової зупинки більшості запланованих бюджетних реформ.

У період кризових явищ, зокрема, дії воєнного стану, важливим питанням залишається правильний розподіл коштів у бюджеті з метою забезпечення сталого функціонування та розвитку держави. Насамперед увага приділяється виділенню коштів на фінансування захищених статей у бюджеті та функціонування воєнної промисловості в державі. Зазначимо, що саме кризові явища, які спостерігаємо в країні, призвели до масштабних змін у бюджетній системі України. Зокрема, це призвело до зміни обсягу та структури доходів і видатків, а також зумовило адаптацію та спрощену систему бюджетного законодавства, зростання обсягу бюджетного дефіциту, нарощування державного боргу, що, в результаті, спричинило гальмування реформи в частині децентралізації.

Головною метою статті є продемонструвати правильність розподілу коштів у бюджеті країни в період війни, а також показати забезпечення фінансової самостійності та конкурентоспроможності, передусім, в умовах фінансової кризи. В статті проаналізовано доходи та витрати, передбачені у бюджеті на 2025 рік, а також визначено їхню роль у забезпеченні фінансової самостійності й конкурентоспроможності територій України. Мета дослідження полягає в проведенні аналізу дохідної частини бюджетів в Україні порівняно з минулим 2024 роком та встановленні основних тенденцій та пріоритетів під час дії воєнного стану. З ухваленого бюджету України на 2025 рік, який було нами опрацьовано, визначено важливість дохідної частини бюджету з метою забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності країни в період дії воєнного стану.

Ключові слова: державний бюджет, місцеві бюджети, видатки, доходи, воєнний стан, місцеві бюджети, фінансове забезпечення, регіональний розвиток, аналіз бюджетів.

Grafska Oryslava Ivanivna Doctor of Economics, Associate Professor at the Department of Economics and Management, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky, Lviv, Fax.: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0002-8134-3771>

Kholiavka Volodymyr Zenoviyovych Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Management Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky, Lviv, Fax.: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0003-0045-0020>

Dudiuk Volodymyr Stepanovych Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economics and Management, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky, Lviv, Fax.: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0003-4649-4280>

Syvanych Andriy Volodymyrovych postgraduate of the department of tourism, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky, Lviv, Fax.: (032) 255-32-08, <https://orcid.org/0000-0002-1025-3250>

ANALYSIS OF THE FEATURES OF THE BUDGET SYSTEM OF UKRAINE FOR 2025 DURING THE PERIOD OF MARTIAL LAW

Abstract. The budget system of Ukraine is the basis for the functioning of the country and its market economy. However, for more than a decade now, Ukraine's budget system has been continuously experiencing instability and constant reforms due to inefficient public spending, chronic budget deficits, a significant amount of public debt, and imperfect intergovernmental relations. Most of the reforms that have been carried out in the budget system of Ukraine have brought budgetary relations in Ukraine to a qualitatively new level, which ensured efficiency and excellence. Unfortunately, during the global Covid-19 pandemic and with the outbreak of a full-scale war, these achievements have been largely offset. When preparing the budget for the current year, taking into account the above-mentioned crisis phenomena, budget policy priorities were changed, which led to the complete or partial suspension of most of the planned budget reforms.

In times of crisis, including martial law, the proper allocation of funds in the budget to ensure the sustainable functioning and development of the state remains an important issue. First of all, attention is paid to the allocation of funds to finance protected budget items and the functioning of the military industry in the country. It is worth noting that the current crisis in the country has led to large-scale changes in the budget system of Ukraine. In particular, this has led to changes in the volume and structure of revenues and expenditures, as well as to the adaptation and simplification of the budget legislation, the growth of the budget deficit, and the increase in public debt, which ultimately slowed down the decentralization reform.

The main purpose of the article is to demonstrate the correctness of the allocation of funds in the country's budget during the war, and to show how to ensure financial independence and competitiveness, especially in the context of the financial crisis. The article analyzes the revenues and expenditures envisaged in the budget for 2025 and determines their role in ensuring financial independence and competitiveness of the territories of Ukraine. The purpose of the study is to analyze the revenue side of budgets in Ukraine compared to the previous year, 2024, and to identify the main trends and priorities during the martial law period. Based on the adopted budget of Ukraine for 2025, which we have analyzed, we have determined the importance of the budget revenues in order to ensure the financial stability and competitiveness of the country during the period of martial law.

Keywords: state budget, local budgets, expenditures, revenues, martial law, local budgets, financial support, regional development, budget analysis.

Постановка проблеми. У період повномасштабної війни в Україні, яка триває вже три роки, та в період сучасних реалій розвитку світової економіки, неабиякої актуальності набуває питання ефективного формування та забезпечення виконання фінансових показників у бюджеті країни. Станом на сьогодні економічна конкуренція вважається ключовим чинником розвитку країни загалом та регіональних територій зокрема, а питання фінансової рентабельності, самостійності та конкурентоспроможності України з-посеред інших країн світу стають дедалі більш актуальними. В теперішній час проблеми формування як державного, так і регіонального бюджетів, а також пошук шляхів і методів покращення фінансового управління ними дають змогу розкрити ключові аспекти та інструменти, які сприяють забезпеченню фінансової самостійності та конкурентоспроможності в період сучасних реалій, а саме – під час війни в Україні. Досягнення фінансової незалежності та підвищення конкурентоспроможності регіонів є одним з важливих і пріоритетних завдань.

В Україні вже три роки поспіль триває повномасштабна війна, відповідно, це створює додаткові ризики для фінансової стійкості державного та регіональних бюджетів, і цей фактор є важливим, позаяк він впливає на конкурентоспроможність регіонів країни. В період повномасштабної війни органи державного управління та місцевого самоврядування постійно отримують виклики та завдання щодо забезпечення фінансової самостійності, збереження життєво важливих послуг для громадян і реалізації інвестиційних проєктів, при цьому враховуючи значні обмеження та непередбачуваність в умовах війни. Варто зазначити, що в теперішній час ефективне функціонування бюджетів різних рівнів визначає можливість реалізації соціальних та економічних програм на рівні держави, а також спроможність цих територій конкурувати на ринку інвестицій та приваблювати ресурси для розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування бюджету в будь-якій країні світу загалом та в Україні зокрема відіграють важливу роль. Відомо, що будь-яке практичне формування бюджету, як регіонального, так і державного масштабу, повинно базуватися на теоретичних дослідженнях. Активне дослідження формування бюджету країни сьогодні відображається в працях вітчизняних учених та науковців, серед яких варто відзначити таких, як: Смовженко Т. С., Сторонянська І. З., Варцаба В. І., Мулеса Е. В., Придко Р. О., Ломачинська І. А., Піхоцька О. М. та інші [1, 2, 3]. Найбільше уваги вищезазначені науковці присвячують питанню формування

бюджету в кризовий період, зокрема, в період дії воєнного стану на території України. Окрім формування державного бюджету в період війни, в своїх працях науковці зосереджують увагу на питаннях, пов'язаних з децентралізацією місцевих бюджетів та впливом цього процесу на фінансову стійкість і конкурентоспроможність регіонів і територіальних громад. Вищезазначена тематика найбільше висвітлена у працях А. Єрмоєнко, Т. В. Канєвої, М. Ю. Карпенко [4, 5]. Проблематика повоєнного відновлення, що є актуальною інформацією після завершення війни, а також питання конкурентоспроможності територій та можливості їх відновлення висвітлені у наукових дослідженнях учених-науковців, таких, як А. Мельник, О. Є Кузьмін, І. З. Сторонянська, Т. О. Шматковська, О. О. Подзізей, І. В. Черевань, Б. М. Бородин [6, 7].

Мета статті. Мета наукового дослідження полягає в проведенні аналізу структури бюджету країни на 2025 рік, визначенні складової забезпечення його дохідної частини та встановленні основних тенденцій у минулих періодах з метою визначення їхньої ролі у забезпеченні фінансової самостійності та відновлення конкурентоспроможності країни на ринку товарів та послуг. Основне завдання дослідження передбачає аналіз структури та джерел доходів бюджету; вивчення впливу воєнного стану на фінансову стабільність бюджету держави бюджетів; визначення основних шляхів та методів зміцнення фінансової самостійності регіонів та відновлення їх конкурентоспроможності у воєнних умовах. Результати дослідження спрямовані на обґрунтуванні можливих стратегій та заходів з підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності країни, а також сприяння їхньому сталому функціонуванню та розвитку, насамперед, у період дії воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Державний бюджет – це система грошових відносин, яка виникає між державою, з одного боку, та підприємствами, організаціями, з іншого, з метою формування та використання централізованого фонду грошових ресурсів для задоволення суспільних потреб [8]. Варто зазначити, що структура бюджетної системи значною мірою залежить від державного устрою країни. Так, держава з федеральним устроєм має федеральний (державний) бюджет і бюджети складових частин федерації (штатів, земель, кантонів, республік), а також бюджети місцеві (районів, міст, сіл – залежно від адміністративного поділу). Зазначимо, що кожен бюджет має свої власні джерела доходів. Джерелами доходів державного бюджету країни є податок на прибуток підприємств; податок на додану вартість; акцизні податки; доходи від зовнішньоекономічної діяльності; прибутковий податок з громадян та ін., згідно з нормативами, що визначаються законодавчими актами. Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок різних місцевих податків та стягнень. Спробуймо деталізовано проаналізувати бюджет України на 2025 рік.

Відомо, що бюджет України на 2025 рік був ухвалений Верховною Радою 19.11.2024 року, № 4059-IX. Вивчаючи видаткову частину бюджету України на 2025 рік, відомо, що, згідно з ухваленим бюджетом, заплановані видатки на поточний рік становлять 3,94 трлн грн., прогнозовані доходи становлять 2,05 трлн грн. З вищезазначених даних розуміємо, що бюджет України на 2025 рік є дефіцитним, його виконання суттєво буде залежати від фінансової допомоги, яка буде надаватися країнами Європи та світу. Насамперед увага орієнтована на допомогу від США. Станом на сьогодні ситуація, що існує в бюджеті України, вимагає поділу бюджету відповідно до пріоритетів. Розгляньмо їх.

Пріоритетом номер 1 виступає безпека та оборона, де четверта частина ВВП бюджету, а саме 26,3%, буде спрямована на безпеку та оборону країни. В абсолютних величинах це 2,23 трлн грн. Спостерігаємо, що порівняно з показниками 2024 року, відбулося зростання, тобто збільшення на 47,6 млрд грн. З вищезазначеного випливає, що це збільшення дозволить суттєво посилити обороноздатність країни. Відбулося збільшення видатків на військову техніку та озброєння. Зокрема, йдеться про суму 739 млрд грн., що на 34,1 млрд грн. більше, ніж було в 2024 році. Зокрема, передбачено збільшення заробітної плати військових до 1,16 трлн грн., що на 10 млрд грн. більше, ніж у 2024 році. Ця інформація отримана згідно зі статистичними джерелами Укрінформу [8]. Особливу увагу слід приділити питанню розвитку оборонної промисловості. Зокрема, фінансування Мінстратегпрому зросте до 55,1 млрд грн., який буде відповідати за модернізацію оборонно-промислового комплексу. Фінансування згаданого міністерства зросте на 15,3% порівняно з 2024 роком. Очевидно, планується закупівля безпілотників (БПЛА) – у 2025 році, на це буде виділено кошти.

Незважаючи на дефіцит ресурсів у дохідній частині бюджету, важливо також зауважити, що на ремонт доріг передбачено 12,5 млрд грн. Слід зазначити, що в бюджеті це приблизно 3 млрд грн. для компенсацій за знищене житло ще 1 млрд грн. Також зазначимо, що в бюджеті України передбачено 1 млрд грн. для підтримки фінансування Державного фонду регіонального розвитку. Згідно з прогнозуванням ресурс загального фонду місцевих бюджетів зросте до 337,7 млрд грн., практично на 15%, у 2024 році він становив – 285,1 млрд грн. Зростання прогнозується за рахунок збільшення надходжень від ПДФО та додаткових дотацій.

Для розвитку аграрного сектору передбачено додатково 1 млрд грн., зокрема, на підтримку тваринництва та переробку сільськогосподарської продукції. Аналізуючи питання фінансування освітньої галузі, зауважимо, що в бюджеті передбачено скерування фінансів на підвищення виплат педагогам на 12 млрд грн.

На сферу охорони здоров'я також передбачається додатково скерувати кошти в розмірі 646 млн грн., також на програму реабілітації передбачено 500 млн грн. Важливо зазначити, що в 2025 році програма реімбурсації медичних препаратів поповнилася 52 новими торговельними назвами лікарських засобів, які використовуватимуть для лікування серцево-судинних та неврологічних захворювань.

У бюджеті країни передбачені видатки в Мінсоцполітики, які збільшено на 1.4 млрд грн., а саме:

- 1 млрд грн. – на допомогу внутрішньо переміщеним особам (ВПО);
- 102,2 млн грн. – на оплату цифрових технологій, хмарні ресурси;
- 328,6 млн грн. – на денний догляд для дітей з інвалідністю.

Щодо бюджету на соціальний захист громадян, то тут передбачено 420 млрд грн., що на 3,6 млрд грн. більше, ніж було у 2024 році. Дане фінансування частково забезпечить армію сучасними безпілотними системами, які будуть використані на лінії фронту для розвідки, ударних операцій, що, своєю чергою, посилять відповідні позиції на лінії фронту [9].

Ухвалене Верховною Радою збільшення фінансування на військові видатки забезпечить стратегічні потреби. Зокрема, йдеться про:

- грошове забезпечення військовослужбовців;
- промислове та продовольче забезпечення;
- закупівля озброєння;
- придбання та ремонт військової техніки;
- підтримка оборотно-промислового комплексу.

Варто зазначити, що однією з інноваційних складових бюджету стала система Public Investment Management (PIM), яка була запропонована для впровадження за підтримки Світового банку. Дана система передбачає механізм управління державними інвестиціями, за допомогою якого простішим стає використання бюджетних коштів, які повинні бути виділені на відповідні пріоритетні проекти. На основі Public Investment Management (PIM) створений єдиний проектний портал, що включає 787 проектів із загальною вартістю 2,6 трлн грн. Властиво на 2025 рік передбачено 224,2 млн грн. Відповідне фінансування передбачає наступні витрати:

➤ 115 млрд грн. прогнозується під державні гарантії з метою відновлення критичної інфраструктури, зокрема, йдеться про енергетичні та транспортні об'єкти;

➤ 71,8 млрд грн. фінансування надійде від міжнародних організацій. Це – кредитні кошти, гранти, за ці кошти можна профінансувати проекти у сфері промисловості, транспорту, охорони здоров'я, освіти та енергетики;

➤ 36,4 млрд грн. – це кошти із загального фонду бюджету, які будуть направлені на ключові соціальні та інфраструктурні проекти, відновлення

лікарень, закладів освіти, системи водопостачання у районах, що суттєво постраждали під час війни.

Використовуючи дані ресурси, можна проводити не тільки фінансування об'єктів критичної інфраструктури, але й їх модернізацію.

Для покращення роботи державного управління в Україні виділено 502 млн грн. на проекти в галузі культури, зокрема, будівництва та укріплення, які є необхідні у культурних закладах [10]; на Міністерство культури та стратегічних комунікацій додатково виділено 488,4 млн грн., з яких 200 млн грн. скеровано на проекти стратегічних комунікацій та просування іміджу країни за кордоном. Визначено, що діяльність агенції єдності українців, яка функціонує при міністерстві економіки, окремо отримує 150 млн грн. Згідно з даними [11], передбачена бюджетна підтримка ветеранів війни на 2025 рік. Також передбачено 10,5 млн грн., з яких 2,9 млн грн. цільово скеровані на фінансування фахівців із супроводу, 1,7 млрд грн. – на фізичну, ментальну та психологічну реабілітацію та, відповідно, на професійну переорієнтацію ветеранів. Зазначимо, що 348 млн грн. виділено на програми Українського ветеранського фонду.

Варто зазначити, що в програмі Public Investment Management (PIM) додатково виділено 4,9 млрд грн. на публічні інвестиційні проекти, включаючи будівництво житла для ветеранів війни.

Розглядаючи детальніше бюджет на освіту, зазначимо, що в бюджеті на 2025 рік передбачено 198,9 млрд грн. Видатки на зарплату вчителям становлять 103,2 млрд грн., відповідно, на доплати вчителям, закупівлю підручників виділено 12 млрд грн. Гранти на вищу освіту становлять 28 млрд грн. У межах програми Public Investment Management (PIM) додатково виділено 11,8 млрд грн. на модернізацію та покращення матеріально-технічної бази, облаштування укриттів для учнів.

При детальному розгляді бюджету в сфері охорони здоров'я можна виокремити наступне: бюджет передбачає 217 млрд грн., це включає витрати на програми медичних ризиків – сума 175,5 млрд грн., закупівлю ліків та медпрепаратів (11,8 млрд грн.). Також програмою Public Investment Management (PIM) передбачено 5,6 млрд грн. на оновлення закладів охорони здоров'я, закупівлю обладнання та створення реабілітаційних центрів.

Стосовно підтримки громад у бюджеті на 2025 рік передбачено ресурс місцевих бюджетів, який становить 327,7 млрд грн., порівняно з 2024 він зріс на 15%, оскільки у 2024 році становив 285,1 млн грн. Основні надходження, або основний приріст забезпечить податок від ПДФО, який зросте з 235,4 млрд грн. до 280,9 млрд грн., та, відповідно, додаткова дотація для місцевих бюджетів, яка зросте до 36,5 млрд грн., зокрема, для деокупованих територій. Базова дотація буде становити збільшення надходження до

25,5 млрд грн., а реверсні дотації дозволять ефективно використовувати дані ресурси. Передбачені в бюджеті України видатки на компенсацію за пошкоджене або знищене майно внаслідок бойових дій у розмірі 4,0 млрд грн., а також – на державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) – 1,0 млрд грн.

Аналізуючи бюджетне забезпечення на культуру та медіапростір, зазначимо, що у держбюджеті на 2025 рік передбачено 10,3 млрд грн. Це фінансування охоплює збереження культурної спадщини, підтримку функціонування національних і місцевих театрів, концертних організацій на 2 млрд грн., а також підтримка проєктів розвитку стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки на 4,1 млрд грн.

Щодо фінансового забезпечення науки, то в державному бюджеті на 2025 рік передбачено 14,5 млрд грн. Сюди включено фінансування на дослідні проєкти, модернізацію дослідної інфраструктури та гранти для пріоритетних досліджень. Особлива увага буде приділятися розробкам у сфері оборонно-промислового дослідження, комплектування та енергетичної безпеки.

Цифрова трансформація в державному бюджеті на 2025 рік коштує приблизно 4 млрд грн. Серед важливих та ключових проєктів можна назвати розвиток електричного устаткування, розвиток державного порталу «Дія», інновації для підвищення ефективності державних послуг та, відповідно, впровадження державних новітніх технологій у сфері безпеки.

Загальні видатки на сферу молоді та спорту в 2025 році складуть 5,7 млрд грн. з державного бюджету. Кошти будуть скеровані на підтримку олімпійського та параолімпійського руху, а також на розвиток фізичної культури та підготовку спортсменів до міжнародних змагань.

На підтримку бізнесу у держбюджеті передбачено 18 млрд грн. у рамках програми «5-7-9». Це фінансування спрямоване на доступ до кредитування малого та середнього бізнесу, що дозволяє стимулювати економічні відносини та збереження робочих місць. На гранти передбачено 1,4 млрд грн., на фонди розвитку інновацій – 3 млрд грн.

Не дивлячись на дефіцит ресурсів у дохідній частині бюджету України на 2025 рік, важливо також зауважити, що на ремонт доріг, які знищені в період війни, передбачено 12,5 млрд грн. Слід зауважити, що у видатковій частині бюджету України передбачено 3 млрд грн. для компенсації за знищене житло та 1 млрд грн. – за пошкоджене майно. Важливо зауважити, що для підтримки фінансування держфонду регіонального розвитку передбачено в бюджеті України 1 млрд грн. Згідно з прогнозованими даними ресурс загального фонду місцевих бюджетів зросте до 337,7 млрд грн., тобто на 15% відбулося зростання порівняно з 2024 роком, що становило 285,1 млрд грн.

Формування місцевого бюджету – це, звичайно, непростий технологічний процес. Він не складається з якихось відповідних таблиць, де позначено

фінансування захищених статей бюджету. Це є фундамент, на якому формується сталість, стійкість та розвиток громад. У цей складний період в умовах невизначеності, в яких ми наразі всі живемо, важливе місце посідає вміння швидко реагувати на ситуацію і ухвалювати відповідні рішення, мистецтво прозорого та ефективного управління бюджетом місцевого рівня. Пріоритетними залишаються освіта, культура, охорона здоров'я, соціальний та цивільний захист, заходи цивільної оборони місцевого рівня [12].

У 2025 році в місцевих бюджетних відносинах є певні особливості щодо формування міжбюджетних відносин щодо горизонтального вирівнювання. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності для 1331 бюджету місцевого самоврядування, крім бюджетів місцевого самоврядування окупованих територій та бюджету міста Київ, очікуваних надходжень у 2024 році податку з доходів фізичних осіб визначеного в п. 1.4.1 ст. 64 Бюджетного кодексу та з врахуванням прикінцевих положень абзацу 1 п. 60 розділу 6.

Зміна горизонтального вирівнювання дає можливість підтримувати дотації громади, яким це потрібно. У 2025 році Міністерство фінансів передбачає зарахування 60% податку з доходу фізичних осіб до бюджетів місцевих громад, а не 64%, як було раніше.

Так само, як у 2024 році, зараховування грошового забезпечення до державного бюджету ПДФО і військового збору залишилося без змін. Відповідно, надходження до місцевого бюджету, акцизний податок з пального 13,44% від суми податку за відповідною ставкою в 2025 році.

Важливим моментом у бюджетуванні місцевих громад є повернення до класичної схеми горизонтального вирівнювання, зокрема, відновлення вилучення реверсної дотації з бюджетів громад. У 2024 році не було вилучення дотацій з бюджетів громад, що зумовлювало створення додаткового фінансування ресурсу. Міністерство фінансів у 2025 році однозначно вбачає вилучення фінансів та переведення дотацій до Державного бюджету, адже за рахунок цих коштів відбувається вирівнювання дотацій громад.

У 2025 році вирівнювання буде здійснюватися у тих громадах, тобто вилучення буде здійснюватися у тому випадку, якщо доходи на одного мешканця складають більше, ніж 4458 грн., тобто в цьому випадку коефіцієнт податкової спроможності буде вищим, ніж 1.1. У цьому випадку буде вилучена не вся сума, а до 50%. Орієнтовно прогнозується, що вилучення буде проводитися у 194 громадах. Відповідно до заробітної плати і прожиткового мінімуму представник Міністерства фінансів озвучить норму базових соціальних стандартів, який передбачений у «проекті» Державного бюджету та враховується при складанні місцевих бюджетів громад. Мінімальна заробітна плата закріплена на рівні 8 тисяч гривень, прожитковий мінімум для дітей віком до 6 років – 2563 грн., для дітей віком від 6 до 18 років – 3196 грн.,

працевдатних осіб – 3028 грн., осіб, котрі не працюють через втрату працевдатності, – 2361 грн.

Варто акцентувати увагу на тому, що до місцевого бюджету зараховується 60% податку на доходи фізичних осіб, а також 10% податку на прибуток підприємств, акцизний збір із продажу підакцизних товарів, єдиний податок із продажу підакцизних товарів, туристичний збір, податок з місця паркування, екологічний податок, відповідно, рента за користування ресурсами.

У місцевих бюджетах до його складу оформляється бюджет розвитку. До нього входять:

- кошти від відчуження майна комунальної власності, відповідно, від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення;
- кошти від повернення позик та відсотків, які отримані внаслідок наданих позик;
- надходження дивідендів на рахунки від акцій;
- кошти, які переводяться до місцевого бюджету з іншого ряду;
- субвенції інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів.

До витрат місцевих бюджетів належать:

- погашення заборгованості основної суми боргу;
- капітальні вкладення;
- внески органів влади в статутні фонди суб'єктів підприємницької діяльності [4].

Схематично представимо бюджет України на 2025 рік в частині доходів та видатків у гривнях (рис. 1).

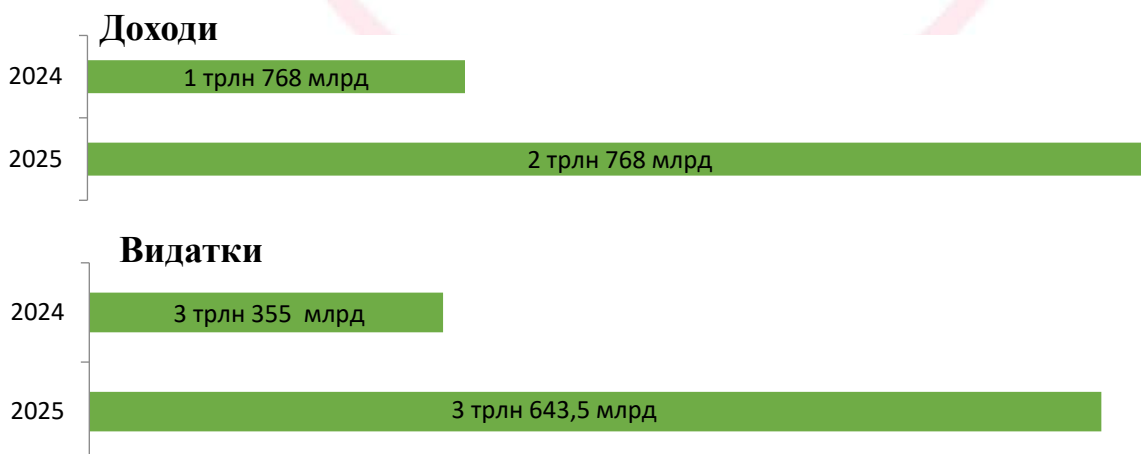

Рис. 1. Прогнозований бюджет України на 2025 р.

Схематично представимо бюджет України на 2025 рік згідно зі статтями бюджету у гривнях (рис. 2).

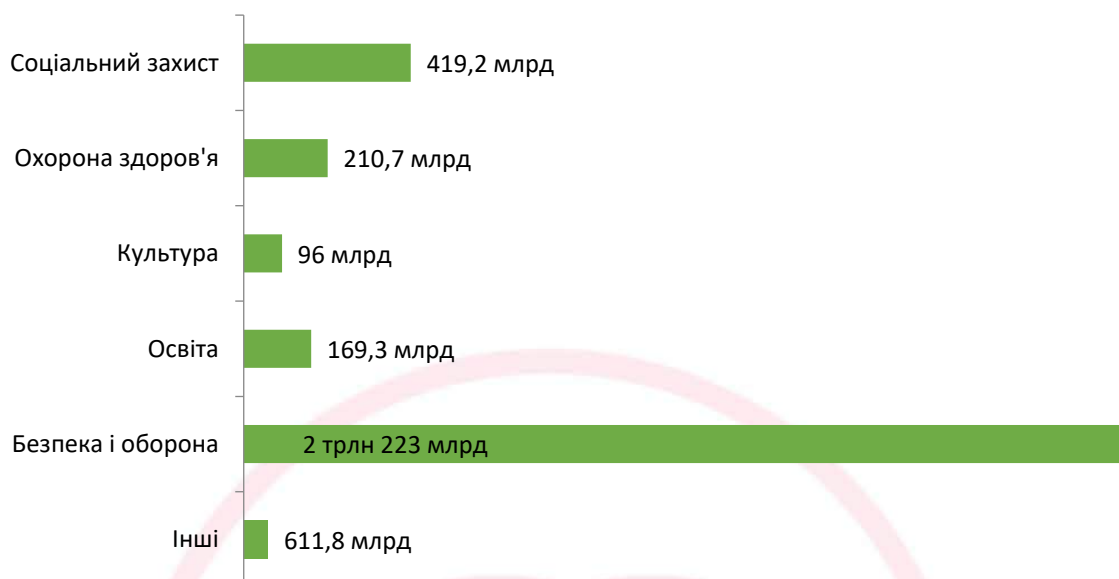

Рис. 2. Бюджет України на 2025 р. згідно зі статтями

Де будуть гроші в бюджеті. Статтю «Безпека та оборона» будуть фінансувати з власних доходів. Зазначимо, що іноземні партнери готові надавати тільки озброєння. Підвищення ставки податків призведе до збільшення дохідної частини бюджету.

У 2025 році пропонується:

- підвищити ставку військового збору з 1,5% до 5%, що, своєю чергою, принесе 107 млрд грн;
- збільшити військовий збір для ФОПів першої, другої та четвертої груп. Практичне отримання з податку дорівнюватиме приблизно 13 млрд грн., а юридичні особи третьої групи сплатять 0,9 млрд грн.;
- збільшити надходження до бюджету на 3,6 млрд грн. за рахунок щомісячних авансових внесків користувачів автозарядних станцій;
- збільшити податок на прибуток банків до 25% (прогнозується 0,7 млрд грн.) [13].

Висновки. Отже, проаналізувавши вищенаведене, можна зробити висновок, що державний бюджет – це загальнодержавний головний фонд централізованих коштів. Держава за допомогою бюджету контролює певну частину внутрішнього продукту, відповідно, централізовано розподіляє її на розвиток національної економіки, для потреб соціального захисту населення, отримання органів державної влади та управління, а також – оборони країни.

Література:

1. Варцаба В. І. Аналіз наповнення місцевих бюджетів України в умовах воєнного стану / Варцаба В. І., Мулеса Е. В., Придко Р. О. // Збірник наукових праць «Сучасні тенденції розвитку економіки і культури в Україні та світі». – 2023. № 1. – С. 14-20.

2. Ломачинська І. А. Децентралізація місцевих бюджетів в Україні: виклики в період війни / Ломачинська І. А., Чуркіна І. Є. // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». – 2022. – № 20. — С. 29-31.
3. Сторонянська І. З. Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості: науково-аналітичне видання. / Сторонянська І. З. // Серія «Проблеми регіонального розвитку». – 2022. – С. 70 .
4. Черевань І. В. Перспективні зрушення регіонального розвитку в умовах воєнних викликів / Черевань І. В., Бородин Б. М. // Наукові перспективи. – 2023. – № 1 (31). – С. 190-199.
5. Шматковська Т. О. Концептуальні засади підвищення конкурентоспроможності об'єднаних територіальних громад. / Шматковська Т. О., Подзізей О. О. // Економічний форум. – 2020. – № 4. – С. 77-85.
6. Єрмоєнко А. Місцеві бюджети у системі фінансового забезпечення територіальних громад / Єрмоєнко А. // Економічний вісник університету. – 2023. – № 57. – С. 132-137.
7. Державна казначейська служба України. Річні звіти про виконання Державного бюджету України 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua>
8. Укрінформ. Бюджет-2025: на виробництво та закупівлю зброї піде рекордна сума - 2,23 трильйона. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3928861-budzet2025-na-virobnictvo-ta-zakupivlu-zbroi-pide-rekordna-suma-223-triljona.html>.
9. Верховна Рада України прийняла держбюджет на 2025 рік: оборону країни буде забезпечено. [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – 2024. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/news/verkhovna_rada_ukraini_priinjala_derzhbiudzheth_na_2025_rik_oboronu_kraini_bude_zabezpecheno-4897
10. Місцеві бюджети 2025: особливості, пріоритети, призначення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.ua>
11. Місцеві бюджети: структура. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/>
12. Скільки планується витратити коштів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromady.org/proekt-db-2025-do-ii-chitannya-pokazniki-shho-vplinit-na-miscevi-byudzheti/>
13. Виконання державного бюджету. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2025/>

References:

1. Vartsaba V.I., & Mulesa E.V., Prydko R. O. (2023). Analiz napovnennia mistsevykh biudzhativ Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. [Analysis of local budget revenues in Ukraine under martial law]. Suchasni tendentsii rozvytku ekonomiky i kultury v Ukraini ta sviti – The dry tendency of economic and cultural development in Ukraine is shining through, 1 (1), 14-20 [in Ukrainian].
2. Lomachynska I.A., & Churkina I.Ye. (2022). Detsentralizatsiia mistsevykh biudzhativ v Ukraini: vyklyky v period viiny. [Decentralization of local budgets in Ukraine: challenges during the]. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky» – International scientific journal “Grail of Science”, 20, 29-31 [in Ukrainian].
3. Storonianska I. Z. (2022). Ekonomika rehioniv Ukrainy v umovakh viiny: ryzyky ta napriamky zabezpechennia stiikosti [The economy of Ukraine's real estate in the Ukraine: risks and opportunities for ensuring stability]. Problemy rehionalnoho rozvytku, 70 [in Ukrainian].
4. Cherevan I.V., & Borodin B.M. (2023). Perspektyvni zrushennia rehionalnoho rozvytku v umovakh voiennykh vyklykiv [Prospective shifts in regional development in the context of military challenges]. Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives, 1 (31), 190-199 [in Ukrainian].

5. Shmatkovska T. O., & Podzizei O. O. (2020). Kontseptualni zasady pidvyshchennia konkurentospromozhnosti obiednanykh terytorialnykh hromad [Conceptual principles of increasing the competitiveness of united territorial communities]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, 4, 77-85 [in Ukrainian].

6. Yeromenko A. (2023). Mistsevi biudzhety u systemi finansovoho zabezpechennia terytorialnykh hromad [Local budgets in the system of financial support of territorial communities]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu – Economic Herald of the University*, 57, 132-137 [in Ukrainian].

7. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy (2019). Richni zvity pro vykonannia Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy [Annual reports on the implementation of the State Budget of Ukraine] (n.d.). treasury.gov.ua. Retrieved from <https://www.treasury.gov.ua> [in Ukrainian].

8. Ukrinform. Biudzhets-2025: na vyrobnytstvo ta zakupivliu zbroi pide rekordna suma - 2,23 tryliona [Ukrinform. Budget 2025: a record amount of 2.23 trillion will be spent on weapons production and procurement]. (n.d.). www.ukrinform.ua. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3928861-budzet2025-na-virobnictvo-ta-zakupivlu-zbroi-pide-rekordna-suma-223-triljona.html> [in Ukrainian].

9. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2024). Verkhovna Rada Ukrainy pryiniala derzhbiudzhets na 2025 rik: oboronu krainy bude zabezpecheno [The Verkhovna Rada of Ukraine has adopted the state budget for 2025: the country's defense will be ensured]. (n.d.). Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/news/verkhovna_rada_ukraini_priiniala_derzhbiudzhets_na_2025_rik_oboronu_kraini_bude_zabezpecheno-4897 [in Ukrainian].

10. Mistsevi biudzhety 2025: osoblyvosti, priorityty, pryznachennia [Local budgets 2025: features, priorities, purpose]. (n.d.). decentralization.ua. Retrieved from <https://decentralization.ua> [in Ukrainian].

11. Mistsevi biudzhety: struktura [Local budgets: structure]. (n.d.). index.minfin.com.ua. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> [in Ukrainian].

12. Skilky planuietsia vytratyty koshtiv [How much is planned to be spent]. (n.d.). hromady.org. Retrieved from <https://hromady.org/proekt-db-2025-do-ii-chitannya-pokazniki-shho-vplinut-na-miscevi-byudzheti/> [in Ukrainian].

13. Vykonannia derzhavnogo biudzhetu [Execution of the state budget]. (n.d.). index.minfin.com.ua. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2025/> [in Ukrainian].